



SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2019 06 14
JOIN(2019) 12 final

**BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

Kovos su dezinformacija veiksmų plano įgyvendinimo ataskaita



A. Įvadas

Demokratiųjų procesų ir institucijų apsauga nuo dezinformacijos¹ – sudėtingas uždavinys mūsų visuomenei. Siekdama jį įvykdyti, ES sukūrė tvirtą koordinuotų veiksmų sistemą, kuria visapusiškai atsižvelgiama į mūsų europines vertybes ir pagrindines teises.

Europos demokratija yra stipri tik jei joje aktyviai dalyvauja jos piliečiai. Rekordiška didelis aktyvumas neseniai vykusiuose Europos Parlamento rinkimuose rodo, kad europiečiai nori formuoti savo Sąjungos ateitį.

Nors per anksti daryti galutines išvadas dėl dezinformacijos masto ir šiems rinkimams padaryto poveikio, akivaizdu, kad priemonės, kurių imtasi pagal Bendrą kovos su dezinformacija veiksmų planą² ir rinkimams skirtų dokumentų rinkinį³, padėjo atgrasyti nuo išpuolių ir demaskuoti skleidžiamą dezinformaciją. Daug žurnalistų, faktų tikrintojų, platformų, nacionalinių institucijų, tyrėjų ir pilietinės visuomenės atstovų, įkvėpti tokių veiksmų, prisidėjo didindami informuotumą apie tai, kaip kovoti su šia grėsme. Padidėjęs visuomenės informuotumui, piktavaliams subjektams tapo sunkiau manipuliuoti vieša diskusija.

Tačiau nereikėtų manyti, kad kova su dezinformacija jau laimėta – ji turi būti tęsiama. Tai ilgalaikis uždavinys, aktualus visiems mūsų visuomenės sluoksniams, o norint jį išspręsti reikia nuolatinių pastangų ir ryžto. Norint apsaugoti Sąjungos demokratiuos procesus ir institucijas nuo manipuliavimo ir dezinformacijos reikia dėti dar daugiau pastangų.

Šiandien paskelbtoje Komisijos ir vyriausiosios įgaliotinės ataskaitoje pateikiamas pirmasis padarytos pažangos vertinimas ir išdėstomos pagrindinės išvados ateičiai. Joje išsamiai paaiškinama, kaip veiksmų planas ir rinkimams skirtas priemonių rinkinys padėjo kovoti su dezinformacija per Europos Parlamento rinkimus. Šią ataskaitą Komisija ir vyriausioji įgaliotinė taip pat pateikė svarstyti 2019 m. birželio 20–21 d. susitikiančiai Europos Vadovų Tarybai.

B. Siekiant suderinti požiūrį į kovą su dezinformacija

Priėmusi Kovos su dezinformacija veiksmų planą, Komisija ir vyriausioji įgaliotinė nustatė tvirtą kovos su grėsmėmis ES ir už jos ribų sistemą. Visi susiję subjektai, tarp kurių ES institucijos, valstybės narės, pramonės sektoriai ir pilietinė visuomenė, atliko savo vaidmenį keturiuose veiklos srityse:

¹ Komisija dezinformaciją apibrėžia kaip melagingą arba klaidinančią informaciją, kurią, pateikiamą ir skleidžiamą dėl ekonominės naudos arba siekiant tyčia suklaidinti visuomenę, ir galinčią padaryti žalos visuomenei. Dezinformacija neapima pranešimuose pasitaikančių klaidų, satyros ir parodijos ar aiškiai nurodytų šališkų naujienų ar komentarų (COM (2018) 236). Dezinformacijos tikslas yra atitraukti dėmesį ir supriešinti, sėti abejones iškraipant ir klastojant faktus ir tokiu būdu trikdyti žmones bei silpninti tikėjimą institucijomis ir nusistovėjusiais politiniais procesais.

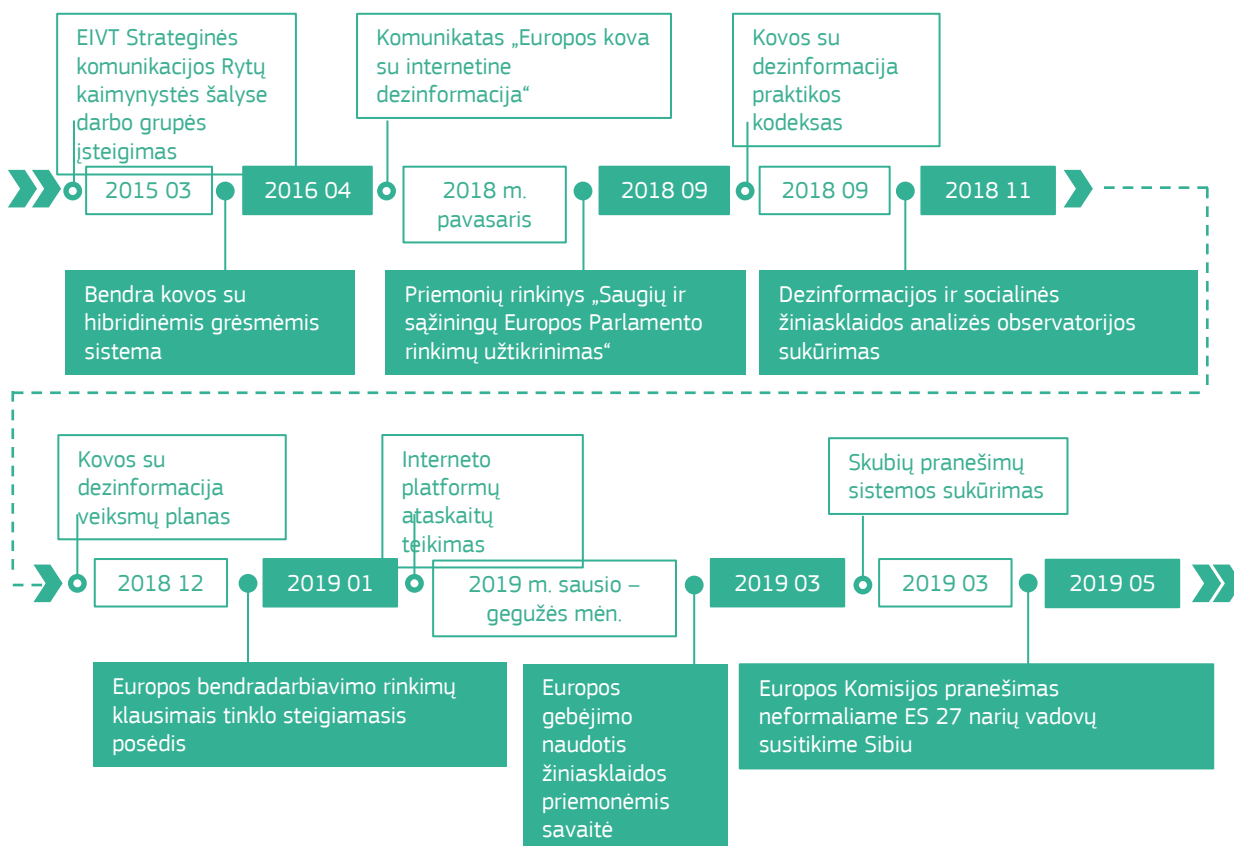
² JOIN(2018)36.

³ Rinkimams skirtų dokumentų rinkinį sudaro Komisijos komunikatas dėl saugių ir sąžiningų Europos Parlamento rinkimų užtikrinimo, COM (2018) 637; Komisijos rekomendacija dėl rinkimų srities bendradarbiavimo tinklų, skaidrumo internete ir apsaugos nuo kibernetinių incidentų ir kovos su dezinformacija kampanijų per rinkimus į Europos Parlamentą, COM (2018) 5949; Komisijos gairės „Sąjungos duomenų apsaugos teisės taikymas rinkimų kontekste“, COM (2018) 638; 2019 m. kovo 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2019/493, kuriuo dėl patikrinimo procedūros, susijusios su asmens duomenų apsaugos taisyklių pažeidimais per rinkimus į Europos Parlamentą, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 1141/2014, OL L 851, 2019 3 27, p. 7–10.



1. ES, pasitelkusi strateginės komunikacijos darbo grupes ir ES hibridinių grėsmių analizės ir informavimo centrą Europos išorės veiksmų tarnyboje, sustiprino savo pajėgumus nustatyti dezinformacijos atvejus ir kovoti su jais. Be to, sukūrus skubių pranešimų sistemą, per kurią valstybės narės ir ES institucijos gali lengviau keistis informacija, pagerėjo jos koordinuotas atsakas.
2. ES, remdamasi savanorišku Kovos su dezinformacija praktikos kodeksu, bendradarbiavo su interneto platformomis ir pramonės atstovais siekdama padidinti politinių pranešimų skaidrumą ir užkirsti kelią manipuliavimui jų paslaugomis. Todėl naudotojai gali sužinoti, kodėl jie mato tam tikrą politinį turinį ir reklaminius skelbimus, ir pamatyti tokio turinio ir reklaminių skelbimų šaltinius bei kas už jų slepiasi.
3. Komisija ir vyriausioji įgaliotinė, bendradarbiaudamos su Europos Parlamentu, padėjo didinti visuomenės informuotumą ir atsparumą dezinformacijai, visų pirma, teikdami daugiau faktais grindžiamus pranešimus ir vėl dedami pastangas ugdyti gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis.
4. Komisija, palengvindama bendradarbiavimą, teikdama rekomendacijas ir paramą, taip pat imdamasi teisėkūros priemonių, parėmė valstybių narių pastangas užtikrinti sąžiningus rinkimus ir stiprinti Sąjungos demokratinę sistemą atsparumą.

ES bendrų ir koordinuotų kovos su dezinformacija veiksmų apžvalga





1. Pajėgumų didinimas ir koordinuoto atsako stiprinimas

Komisija ir vyriausioji įgaliotinė sustiprino Sąjungos pajėgumus nustatyti, analizuoti ir demaskuoti skleidžiamą dezinformaciją, taip pat užtikrinti koordinuotą atsaką, visų pirma, pasinaudojant skubių pranešimų sistema. Tai buvo padaryta visų pirma sustiprinus atitinkamas Komunikacijos generalinio direktorato veiklos kryptis ir padidinus Europos išorės veiksmų tarnybos strateginės komunikacijos darbo grupės finansinius ir žmogiškuosius išteklius. Pavyzdžiui, padidinus biudžetą Strateginės komunikacijos Rytų kaimynystės šalyse darbo grupė galėjo išplėsti savo veiklos sritį ir toliau plėtoti profesionalaus stebėjimo pajėgumus.

Skubių pranešimų sistema palengvino kasdienį ES institucijų ir valstybių narių bendravimą ir keitimąsi informacija apie kelis su dezinformacija susijusius atvejus ir tendencijas.

Remiantis šiuo metu turimais duomenimis, negalima nustatyti, kad išorės šaltiniai vykdė akivaizdžią tarpvalstybinio pobūdžio dezinformacijos kampaniją, nukreiptą būtent prieš Europos Parlamento rinkimus. Tačiau surinkti duomenys parodė, kad Rusijos šaltiniai ilgą laiką nuolat skleidė dezinformaciją⁴, siekdami sustabdyti rinkėjų aktyvumą ir daryti įtaką rinkėjų pasirinkimui. Jų veikla buvo labai plataus pobūdžio – nuo Sąjungos demokratinio teisėtumo kvestionavimo iki supriešinančių diskusijų tokiais klausimais kaip migracija ir suverenitetas kurstymo. Tai patvirtina, kad valstybių ir nevalstybinių subjektų vykdomos dezinformacijos kampanijos⁵ kelia hibridinę grėsmę ES.

Buvo nuolat pastebima piktavalių subjektų, kurie dezinformaciją naudojo ekstremaliam požiūriui propaguoti ir vietos gyventojus supriešinančioms diskusijoms kurstyti, ir, be kita ko, vykdė nepagrįstus išpuolius prieš ES. Vykdydami išpuolius prieš ES ir jos vertybes, vidaus politikos subjektai dažnai perimdavo Rusijos šaltinių naudojamą taktiką ir naratyvus⁶. Tame taip pat dalyvavo ir kiti išorės subjektai.



Piktavaliai subjektai pasinaudojo gaisru Paryžiaus Švč. Dievo Motinos katedroje, siekdami parodyti, kad Europos Sąjungoje neva nyksta Vakarų civilizacijos ir krikščioniškosios vertybės. Dėl politinės krizės Austrijoje ir žlugusios vyriausybės jie suskubo apkaltinti tariamai Europą valdančias interesų grupes, Vokietijos ir Ispanijos saugumo tarnybas ir atskirus asmenis. Siekiant sumažinti rinkėjų aktyvumą buvo skleidžiama informacija apie tai, kad Europos Parlamentas neturi tikrų teisėkūros galių ir kad jį kontroliuoja lobistai⁷.

Šių subjektų taktika keičiasi vos tik valstybės ir interneto platformos imasi kovos su jais priemonių. Užuoat vykdę didelio masto operacijas interneto platformose, šie subjektai, ypač susiję su Rusijos šaltiniais, dabar renkasi mažesnio masto konkrečiai vietai skirtas operacijas, kurias sunkiau nustatyti ir atskleisti.

⁴ Nuo 2019 m. sausio mėn. Rusijos šaltiniams priskirtų ir Strateginės komunikacijos Rytų kaimynystės šalyse darbo grupės užfiksuotų dezinformacijos atvejų skaičius (998) padvigubėjo, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2018 m. (434).

⁵ Visų pirma žr. „Facebook“ paskelbtus pranešimus dėl puslapių, grupių ir paskyrų pašalinimo kitose šalyse <https://newsroom.fb.com/news/>.

⁶ <https://www.isdglobal.org/isd-publications/interim-briefing-propaganda-and-digital-campaigning-in-the-eu-elections/>.

⁷ Daugiau informacijos apie šiuos dezinformacijos atvejus pateikiama portale „EUvsDisinfo“ <https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/>.



Kadangi dezinformacijos veiklos pobūdis tampa vis subtilesniu, o nepriklausomiems tyrėjams yra sunku gauti atitinkamus platformų duomenis, reikės laiko, kol bus parengtos galutinės išvados dėl dezinformacijos kampanijų aprėpties ir poveikio, ir bendrų pilietinės visuomenės, akademinės bendruomenės, viešųjų subjektų ir interneto platformų pastangų.

Skubių pranešimų sistema buvo labai naudinga, nes ją naudodamos ES institucijos ir nacionalinės valdžios institucijos glaudžiau koordinavo savo veiklą. Institucijos vis dažniau tarpusavyje bendrauja, o pati priemonė tapo kovos su dezinformacija atskaitos tašku. Ji taip pat sustiprino bendradarbiavimą su interneto platformomis, nors jos vis dar turi geriau reaguoti į išorės pranešimus apie įtartina elgesį ir piktavalių turinį. Skubių pranešimų sistema taip pat palengvino bendradarbiavimą su tarptautiniais partneriais, pavyzdžiui, su G 7 šalimis ir Šiaurės Atlanto sutarties organizacija, ir ateityje šis bendradarbiavimas bus dar labiau stiprinamas.

2. Kovos su dezinformacija praktikos kodekso įgyvendinimas

Interneto platformos daugeliui ES piliečių tapo galinga prieigos prie informacijos priemone. Todėl skleidžiant dezinformaciją joms tenka svarbus vaidmuo. Būtent dėl šios priežasties Komisija paragino platformas dėti daugiau pastangų kovojant su dezinformacija. Atsakydamos į šį raginimą, 2018 m. spalio mėn. pagrindinės platformos, tarp kurių „Facebook“, „Google“, „Twitter“, kartu su programinės įrangos bendrovėmis ir reklamos pramonei atstovaujančiomis organizacijomis priėmė Kovos su dezinformacija savitvarkos praktikos kodeksą⁸. Taip jos savanoriškai įsipareigojo didinti savo paslaugų skaidrumą, atskaitomybę ir patikimumą.

Rengdamosi 2019 m. Europos Parlamento rinkimams, Komisija ir Europos audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reguliuotojų grupė (ERGA)⁹, remdamosi „Facebook“, „Google“ ir „Twitter“ 2019 m. sausio – gegužės mėn. pateiktais mėnesiniais pranešimais, vykdė šių platformų veiksmų tikslinę stebėseną¹⁰. Vykdam šią stebėseną nustatyti tokie rezultatai:

- ▶ siekdamas apriboti piktavališką masinimo antraštėmis praktiką ir sumažinti iš reklamos gaunamas dezinformacijos skleidėjų pajamas, interneto platformos ėmė nuodugniau **tikrinti dedamus reklamos skelbimus**. Mėnesinėse ataskaitose pateikiami pagal valstybes nares suskirstyti išsamūs duomenys apie tai, kiek dėl apgaulingų ar klaidinančių veiksmų buvo pašalinta reklaminių skelbimų ir uždaryta reklamos paskyrų¹¹;
- ▶ visos trys interneto platformos labiau stengėsi padidinti **politinių reklamos skelbimų skaidrumą**, visų pirma pažymėdamos juos ir sudarydamos sąlygas visuomenei su jais susipažinti per paieškos funkciją turinčias skelbimų bibliotekas;

⁸ 2019 m. gegužės mėn. Kodeksą pasirašė bendrovė „Microsoft“.

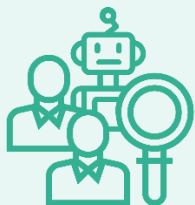
⁹ Visą ataskaitą ERGA patvirtins per 2019 m. birželio 20–21 d. posėdį.

¹⁰ Komisija paskelbė šias ataskaitas ir Kovos su dezinformacija kodekso įgyvendinimo pažangos vertinimą.

¹¹ Tokie veiksmai apima apsimetimą kitu asmeniu, brukalų siuntimą, klaidingų tapatybės duomenų pateikimą, nuorodų į „ad-farms“ ir (arba) netikras svetaines siuntimą. Per penkis mėnesius „Google“ ėmėsi veiksmų dėl 131 621 ES sukurtos reklamos paskyros dėl jos duomenų pateikimo pažeidimų, taip pat dėl 26 824 ES sukurtų reklamos paskyrų dėl pažeidimų, susijusių su pradinio turinio trūkumu; be to, ji ėmėsi veiksmų dėl 1 188 ES sukurtų leidėjų paskyrų dėl vertės inventorizavimo politikos pažeidimų. „Facebook“ pranešė, kad ėmėsi veiksmų dėl maždaug 1,2 mln. ES rodytų reklamų dėl pažeidimų, susijusių su prastos kokybės arba trikdančiu turiniu, klaidinančiu arba netikru turiniu, arba su bendrovės sistemų apėjimu. „Twitter“ pranešė, kad neleido skelbti apie 6 018 prieš ES nukreiptų reklamų dėl pažeidimų, susijusių su nepriimtina reklamos verslo praktika, ir 9 508 prieš ES nukreiptas reklamas dėl reklamos turinio kokybės pažeidimų.



- ▶ platformos pranešė, kad ėmėsi veiksmų **savo paslaugų vientisumui užtikrinti**. Jos daugiausia dėmesio skyrė manipuliavimo veiksams, kai koordinuotais veiksmais siekiama, kad turinys taptų labiau matomas, taip pat interneto robotų ir netikrų paskyrų piktavališkam naudojimui.



Sausio – gegužės mėn. interneto platformos ėmėsi kovos su įtartinu elgesiu veiksmų, siekdamos apriboti brukalų ir dezinformacijos mastą pasaulyje. „Google“ pranešė, kad visame pasaulyje pašalino daugiau kaip 3,39 mln. „Youtube“ kanalų ir 8 600 kanalų dėl pažeidimų, susijusių su brukalais ir apsimitimu kitu asmeniu. Pirmąjį 2019 m. ketvirtį „Facebook“ deaktyvavo 2,19 mlrd. netikrų paskyrų ir ėmėsi konkrečių veiksmų dėl 1 574 ne ES ir 168 ES sukurtų puslapių, grupių ir paskyrų, susijusių su įtartinu elgesiu, nukreiptu prieš ES valstybes nares. „Twitter“ visame pasaulyje ėmėsi veiksmų dėl beveik 77 mln. panašių į brukalus ar netikrų paskyrų.

Likus kelioms dienoms iki rinkimų interneto platformos, gavusios nepriklausomų tyrėjų ir žurnalistų perspėjimus, nustatė ir pašalino dar daugiau paskyrų, skleidžiančių dezinformaciją ir neapykantą kurstančias kalbas¹². Pranešta, kad daugiau kaip 600 grupių ir „Facebook“ puslapių, veikiančių Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Lenkijoje ir Ispanijoje, skleidė dezinformaciją ir neapykantą kurstančias kalbas arba naudojo netikrus profilius, siekdami propaguoti jų palaikomų partijų arba puslapių turinį. Šiuos puslapius peržiūrėjo 763 mln. naudotojų. Tyrėjų, faktų tikrintojų ir pilietinės visuomenės subjektų ataskaitose taip pat pranešama apie kitus atvejus, pvz., kad bent devyniose valstybėse narėse buvo didelio masto bandymų daryti įtaką rinkėjų elgsenai¹³.

Nepaisant šių pastangų, platformos turi nuveikti daugiau, kad jų kova su dezinformacija būtų veiksminga. Nors „Facebook“ praplėtė savo skaidrumo politikos aprėptį, kad ji apimtų ir teminius skelbimus¹⁴, „Google“ ir „Twitter“ to nepadarė, todėl vis dar kyla abejonių dėl skaidrumo priemonių, kurių ėmėsi visos pasirašiusios šalys, veiksmingumo. Be to, platformos nepadarė pakankamos pažangos didindamos svetainių, kuriose skelbiama reklama, skaidrumą, iš dalies dėl silpno reklamos pramonės dalyvavimo.

Visos platformos taip pat turėtų užtikrinti aktyvų ir darbinį bendradarbiavimą su faktų tikrintojais visose valstybėse narėse ir suteikti naudotojams galimybių geriau atpažinti dezinformaciją. Pavyzdžiui, bendradarbiaujant su žiniasklaidos organizacijomis būtų galima sukurti informacijos šaltinių patikimumo rodiklius.

Platformos, laikydamosi asmens duomenų apsaugos taisyklių, taip pat turėtų suteikti reikšmingą prieigą prie duomenų mokslinių tyrimų bendruomenei. Bendradarbiaujant su tyrėjais bus galima geriau nustatyti ir analizuoti dezinformacijos kampanijas, vykdyti patikimą Kodekso įgyvendinimo stebėseną ir nepriklausomai prižiūrėti algoritmų veikimą. Komisija toliau sieks, kad visi suinteresuotieji subjektai plačiai naudotųsi Kodeksu.

¹² <https://www.theguardian.com/world/2019/may/22/far-right-facebook-groups-spreading-hate-to-millions-in-europe>.

¹³ „Avaaz“ (2019). *Far Right Networks of Deception*; Strateginio dialogo institutas (2019 m). *2019 EU Elections Information Operations Analysis: Interim Briefing Paper*; „Avaaz“ ir Strateginio dialogo institutas (2019 m). *Disrupted: Evidence of Widespread Digital Disruption of the 2019 European Parliament Elections*.

¹⁴ Pavyzdžiui, apie migraciją, politines vertybes, pilietines ir socialines teises, saugumą ir užsienio politiką bei aplinkos politiką.



Pasibaigus Kodekso pradiniam 12 mėnesių įgyvendinimo laikotarpiui, Komisija iki metų pabaigos įvertins jo veiksmingumą. Jei šio vertinimo rezultatai nebus patenkinami, Komisija galės pasiūlyti papildomų iniciatyvų, įskaitant reguliuojamojo pobūdžio.

3. Informuotumo ir visuomenės atsparumo didinimas

Reikia bendromis pastangomis kovoti su dezinformacija ir didinti visuomenės atsparumą. Tai galima padaryti suteikiant galių piliečiams ir pilietinei visuomenei ir užtikrinant faktais pagrįstą informavimą apie ES. Rengdamosi Europos Parlamento rinkimams, ES institucijos glaudžiai bendradarbiavo šiose srityse:

- **Informuotumo apie dezinformaciją didinimas.** ES institucijos įgyvendino kelias iniciatyvas, kuriomis visose ES valstybėse narėse didino visuomenės informuotumą apie dezinformaciją; jos apėmė seminarus, konferencijas ir žiniasklaidos pranešimus. Iš viso jose dalyvavo šimtai žurnalistų, todėl pagerėjo supratimas apie dezinformacijos grėsmes ir padidėjo jas suprantančių asmenų skaičius. Lankytojų grupėms skirtuose informaciniuose susitikimuose, be kita ko, per Europos jaunimo savaitę Briuselyje, dalyvavo apie 200 dalyvių iš pilietinės visuomenės, universitetų ir jaunimo organizacijų.



Įsigaliojus naujoms ES duomenų apsaugos taisyklėms, Vokietijoje pasklido gandas, kad vaikai negalės ant miesto Kalėdų eglutės pakabinti savo laiško Kalėdų seneliui (vok. *Wunschzettel*), kaip yra įprasta. Nors ES duomenų apsaugos taisyklės buvo nustatytos siekiant apsaugoti asmenis nuo jų asmens duomenų naudojimo be leidimo, niekur nenurodyta, kad, vaikai negali viešai skelbti to, ko norėtų dovanų per Kalėdas, jei nėra tėvų sutikimo.

- **Gerėnis informavimas apie ES.** Siekdamas didinti informuotumą ir gerinti supratimą apie ES poveikį kasdieniam gyvenimui, ES institucijos per socialinę žiniasklaidą¹⁵ ir vykdydamos komunikacijos kampanijas¹⁶ pradėjo aktyviai įvairiom kalbom bendrauti su milijonais ES piliečių. Europos Parlamentas pradėjo informavimo kampaniją „Šį kartą balsuosiu“¹⁷, panašių veiksmų ėmėsi ir kai kurios nacionalinės institucijos. Komisija ir Europos išorės veiksmų tarnyba vykdė specialias pozityvių žinių sklaidos kampanijas ir labai praplėtė savo auditoriją – pasiekė milijonus piliečių.

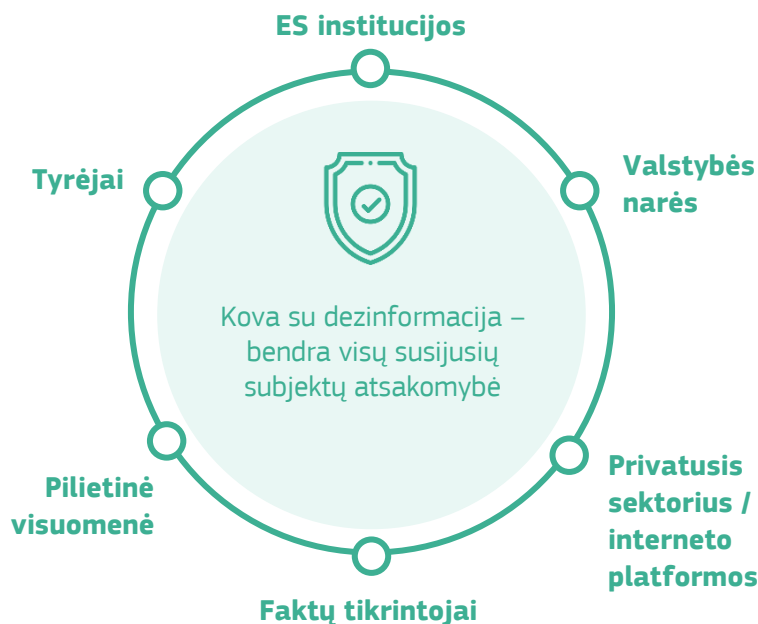
¹⁵ Komisija per savo socialinės žiniasklaidos paskyras reguliariai informuoja apie dezinformaciją: nuo 2018 m. sausio mėn. iki 2019 m. balandžio mėn. „Twitter“, „Facebook“, „Instagram“ ir „LinkedIn“ buvo paskelbti 57 įrašai, po jais buvo pasisakyta 54 781 kartą, sureaguota 3 256 476 kartus (tik „Twitter“ ir „Facebook“ tinkluose); jie pasiekė 385 655 naudotojus (tik „Facebook“ ir „Instagram“ tinkluose).

¹⁶ Naudinga Europa (programa „InvestEU“, įgyvendinama 16 valstybių narių, kuria 2017–2018 m. rimtai susidomėjo daugiau kaip 240 mln. subjektų), Europa, suteikianti galių („EUandME“, skirta apie 100 mln. 18–35 metų žmonių ES, kuria 2018–2019 m. rimtai susidomėjo daugiau kaip 60 mln. subjektų), ir Europa, kuri apsaugo (skirta 35–55 metų žmonėms, kuria 2018–2019 m. rimtai susidomėjo beveik 60 mln. subjektų).

¹⁷ Prie šios kampanijos prisidėjo 300 000 rėmėjų, kurie dalyvavo diskusijose apie Europą savo vietos bendruomenėse ir socialinėse grupėse – virtualiose ir nevirtualiose. Per 340 organizacijų iš visos Europos bendradarbiavo su Parlamentu, kad propaguotų rinkimus.



- **ES gebėjimo reaguoti į dezinformaciją gerinimas.** Komisija bendradarbiavo su Europos išorės veikslių tarnyba ir Europos Parlamentu, kad parengtų ir išplatintų mitus griauančią ir informuotumo didinimo medžiagą, remiantis tiek akademinę, tiek institucinę kompetenciją. Bendradarbiaujant su kitomis ES institucijomis reguliariai veikė Komisijos vidinis kovos su dezinformacija tinklas, kuriame buvo remiamasi politikos formuotojų ir komunikacijos specialistų praktine patirtimi. Kai kurios Komisijos atstovybės savo svetainėse sukūrė tinklalapius, paneigiančius išgalėjusius gandus apie ES, ir siekdamas demaskuoti dezinformaciją plėtojo partnerystę su faktų tikrintojais, redaktorių grupėmis ir kitomis pilietinės visuomenės iniciatyvomis.



- **Visuomenės atsparumo didinimas gerinant gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis.** Skaitmeniniame amžiuje aukštas žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumo lygis yra labai svarbus, kad piliečiai galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus. Tai yra būtina dinamiškos ir šiuolaikinės demokratijos sąlyga. Siekdama plėsti gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis iniciatyvas visoje ES ir atkreipti dėmesį į geriausios patirties pavyzdžius, visų pirma regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis, Komisija surengė pirmąją Europos gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis savaitę, per kurią visoje ES įvyko daugiau kaip 320 renginių¹⁸. Pagal naująją Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą¹⁹ valstybės narės, glaudžiai bendradarbiaudamos su reguliavimo institucijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, savo nacionalinėse sistemose turės remti gebėjimo naudotis žiniasklaida priemones.

¹⁸ Ši iniciatyva buvo įgyvendinama bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis. Ji buvo vykdoma 2019 m. kovo 18–22 d.

¹⁹ 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1018.



- **Galių pilietinei visuomenei suteikimas.** Tarptautinis faktų tikrintojų tinklas įsteigė nepriklausomų faktų tikrintojų iš 14 valstybių narių padalinį ir sukūrė interneto svetainę 11 ES kalbų. Komisija ir toliau padės kurti Europos nepriklausomų faktų tikrintojų ir akademinį mokslo darbuotojų daugiadalykę bendruomenę. Pagal programą „Horizontas 2020“ Komisija rėmė investicijas į naujas turinio tikrinimo ir platinimo socialinėje žiniasklaidoje technologijas. Sąjungos kaimynystėje Komisija dėjo daugiau pastangų, kad užmegztų ryšius tarp ES ir šalių partnerių pilietinių visuomenių. Tai leido nustatyti ir išbandyti bendruomene grindžiamus kovos su dezinformacija sprendimus.



Komisija sukūrė Dezinformacijos ir socialinės žiniasklaidos analizės socialinę observatoriją (SOMA), kuri padeda plėtoti tinklaveiką, keistis žiniomis ir plėtoti geriausią nepriklausomų faktų tikrintojų praktiką. Pirmoji 14 Europos faktų tikrinimo organizacijų grupė turi galimybę naudotis SOMA; observatorija taip pat steigia daugiadalykius dezinformacijos tyrimų centrus. Pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę taip pat bus teikiamas finansavimas (2,5 mln. EUR) naujai skaitmeninių paslaugų infrastruktūrai diegti, kuri bus skirta faktų tikrintojų ir tyrėjų tinklaveikai plėtoti.

4. Sąžiningų rinkimų užtikrinimas

Nuo tada, kai buvo atkleistas „Facebook“ ir „Cambridge Analytica“ atvejis ir bandymai daryti poveikį rinkimams visame pasaulyje, Komisija, visų pirma priėmusi rinkimams skirtų dokumentų rinkinį, ėmėsi ryžtingų veiksmų, kad užtikrintų sąžiningus rinkimus ir padidintų visuomenės atsparumą. Šie veiksmai padėjo pasiekti konkrečių rezultatų šiose srityse:

- **Geresnis rinkimų institucijų veiklos koordinavimas.** Rinkimų tinklai, kuriuos sudaro valdžios institucijos, turinčios kompetencijos rinkimų srityje, sukurti bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, padėjo geriau pasirengti galimoms grėsmėms ir geriau koordinuoti veiklą nacionaliniu ir ES lygmenimis prieš rinkimus. Jų veikla apėmė grėsmių ir spragų nustatymą, pasirengimą krizėms, informuotumo didinimo kampanijas, kovą su dezinformacija, taikomų taisyklių stebėseną ir vykdymą, taip pat taikomų nacionalinių teisės aktų ir procedūrų analizę. Bendradarbiaujant buvo veiksmingai pasirengta rinkimams valstybėse narėse ir išspręsti kai kurie šios sudėtingos srities probleminiai klausimai.
- **Geresnė apsauga nuo kibernetinių grėsmių.** Padedant Europos Sąjungos tinklų ir informacijos apsaugos agentūrai (ENISA) surengtos praktinės pratybos padėjo Komisijai ir Parlamentui sustiprinti pasirengimą kibernetinėms grėsmėms ir atsparumą joms²⁰. ES institucijos ėmėsi veiksmų, kad apsaugotų ES institucijų ir jų atrinktų pagrindinių atstovų socialinės žiniasklaidos paskyras²¹. Patvirtinus naują teisinę sistemą²², ES, siekdama atgrasyti nuo kibernetinių išpuolių, kurie kelia išorės grėsmę Sąjungai ar jos valstybėms narėms, ir į juos reaguoti, dabar taip pat gali taikyti sankcijas (pvz., įšaldyti turtą, uždrausti keliauti).

²⁰ Dvi ENISA surengtos pratybos nacionalinėms valdžios institucijoms padėjo pasirengti incidentams, kuriais būtų siekiama sukelti abejonių dėl rinkimų teisėtumo, ir scenarijui, pagal kurį prieš Europos Parlamento rinkimus ir per juos kibernetiniai išpuoliai būtų vykdomi prieš ypatingos svarbos infrastruktūros objektus. Paskutinėse 2019 m gegužės mėn. pratybose dalyvavo daugiau kaip 70 incidentų valdymo ekspertų iš ES valstybių narių.

²¹ ES kompiuterinių incidentų tyrimo tarnybos teikiama socialinės žiniasklaidos apsaugos paslauga.

²² Tarybos reglamentas (ES) 2019/796 dėl ribojamųjų priemonių, skirtų kovai su kibernetiniais išpuoliais, keliančiais grėsmę Sąjungai arba jos valstybėms narėms, OL L 129I, 2019 5 17, p. 1–12; Tarybos sprendimas



- ▶ **Netinkamas asmens duomenų naudojimas.** Siekdama paaiškinti prievoles, susijusias su duomenų apsauga, Komisija paskelbė gaires²³ dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento taikymo rinkimų kontekste. Europos duomenų apsaugos valdyba taip pat paskelbė pareiškimą dėl asmens duomenų naudojimo politinėse kampanijose²⁴ ir įsipareigojo bendradarbiauti su kitomis atsakingomis institucijomis, kad išsaugotų pasitikėjimą rinkimų saugumu ir sąžiningumu. Be to, įsigaliojo naujos priemonės, kuriomis Europos politinėms partijoms nustatomos sankcijos už duomenų apsaugos taisyklių pažeidimus²⁵. Komisija rekomendavo valstybėms narėms nacionaliniu lygmeniu laikytis tokio paties požiūrio.
- ▶ **Skaidrumo didinimas.** Valstybės narės, politinės partijos, fondai ir kampanijų rengėjai buvo raginami imtis priemonių politinių pranešimų ir skelbimų skaidrumui didinti. Taip buvo siekiama suteikti ES piliečiams galimybę atpažinti mokamus politinius skelbimus ir pranešimus internete ir nustatyti, kas už jų slypi. Pavyzdžiui, tai galima padaryti jų interneto svetainėse skelbiant informaciją apie internete vykdomos veiklos išlaidas ir apie skelbimams naudojamus tikslinės atrankos kriterijus.

Remdamasi šia patirtimi, 2019 m. spalio mėn. Komisija priims išsamią ataskaitą dėl rinkimų, taip pat dėl rinkimams skirtų priemonių rinkinio gyvendinimo.

C. Išvados

Rengiantis Europos Parlamento rinkimams, suderintas ES požiūris į kovą su dezinformacija padėjo jai geriau pasirengti ir ją koordinuoti. Preliminari analizė rodo, kad jis padėjo demaskuoti bandymus dezinformuoti ir užtikrinti sąžiningus rinkimus²⁶, drauge apsaugant saviraiškos laisvę. Tai, kad rinkėjų aktyvumas buvo didžiausias per pastaruosius dvidešimt metų (50,97 proc.), rodo piliečių susidomėjimą Sąjunga ir jos aktualumą jų gyvenimui.

Tačiau kova dar toli gražu nelaimėta. Dezinformacija yra besikeičianti grėsmė, todėl reikia nuolat vykdyti mokslinius tyrimus ir atnaujinti politikos priemonių rinkinį atsižvelgiant į naujas tendencijas ir praktiką. Piktavaliai šaltiniai – veikiantys tiek ES, tiek už jos ribų – nuolat imasi naujos taktikos ir vis dažniau renkasi mažesnio masto konkrečiai vietai skirtas operacijas, kurias yra sunkiau nustatyti ir paviešinti. Tačiau jų tikslas lieka tas pats: suskaidyti mūsų visuomenę ir sumažinti mūsų piliečių pasitikėjimą demokratiniais procesais ir institucijomis.

Mūsų demokratinį procesų ir institucijų apsauga nuo dezinformacijos ir manipuliavimo yra ilgalaikis uždavinys, kuriam įvykdyti reikia nuolatinių pastangų. ES institucijos ir valstybės narės turi dėti bendras pastangas ir, be kita ko, turi sutelkti atitinkamus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, kad geriau nustatytų, analizuotų ir demaskuotų dezinformacijos kampanijas ir gerintų pasirengimą kovai su

(BUSP) 2019/797 dėl ribojamųjų priemonių, skirtų kovai su kibernetiniais išpuoliais, keliančiais grėsmę Sąjungai arba jos valstybėms narėms, OL L 1291, 2019 5 17, p. 13–19.

²³ COM(2018) 638.

²⁴ https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb-2019-03-13-statement-on-elections_en.pdf.

²⁵ Reglamentas 2019/493, kuriuo dėl patikrinimo procedūros, susijusios su asmens duomenų apsaugos taisyklių pažeidimais per rinkimus į Europos Parlamentą, iš dalies keičiamas Reglamentas 1141/2014, OL L 85I, 2019 3 27, p. 7–10.

²⁶ Tai pripažino ir nepriklausomi subjektai, ir žiniasklaida. Oksfordo interneto instituto tyrime nurodoma, kad prieš Europos Parlamento rinkimus iš visų „Twitter“ skelbiamų naujienų šaltinių mažiau kaip 4 proc. buvo dezinformacinio rinkinio, tuo tarpu pagrindines profesionalias naujienų tarnybas pasiekė 34 proc. tokio turinio naujienų. Remiantis „FactCheckEU“ duomenimis, prieš Europos Parlamento rinkimus nustatyta mažiau dezinformacijos atvejų, nei tikėtasi; jie nevyravo diskusijose tokiu mastu, kaip per ankstesnius rinkimus Brazilijoje, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje ar Jungtinėse Valstijose.



jomis ES ir nacionaliniu lygmeniu. Kovoiant su dezinformacija ypatinga atsakomybė tenka privačiajam sektoriui, visų pirma interneto platformoms.

Europos Komisijos pranešime gegužės 9 d. Sibiu įvykusiame neformaliame ES 27 narių vadovų susitikime²⁷ buvo aiškiai pasakyta: kova su vis dažnesniais kryptingos dezinformacijos kampanijų atvejais ir toliau bus pagrindinis ateities uždavinys, todėl ES institucijos ir valstybės narės raginamos imtis bendrą kovos su šia grėsme veiksmų.

Europos išorės veiksmų tarnyba ir Komisija kartu su valstybėmis narėmis toliau stiprins bendradarbiavimą skubių pranešimų sistemoje, be kita ko, parengs dezinformacijos kampanijų analizės ir atskleidimo bendrą metodologiją ir stiprins partnerystę su tarptautiniais partneriais, tokiais kaip G 7 šalys ir Šiaurės Atlanto sutarties organizacija.

Dar šiais metais Komisija pateiks rinkimams skirtų dokumentų rinkinio įgyvendinimo ataskaitą ir Praktikos kodekso veiksmingumo vertinimą. Tuo remiantis bus galima svarstyti tolesnius veiksmus siekiant užtikrinti ir pagerinti mūsų ilgalaikį atsaką į šią grėsmę.

Komisija ir vyriausioji įgaliotinė yra įsipareigojusios toliau dėti bendras pastangas, kad apsaugotų Europos demokratiją nuo dezinformacijos ir manipuliavimo. Užtikrinti ES piliečių teisę gauti faktais pagrįstą, objektyvią ir patikimą informaciją yra mūsų bendra atsakomybė.

²⁷ COM(2019) 218.